

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Надьон Вікторія Валентинівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права № 2,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: nadonviktorija@gmail.com
ORCID 0000-0001-8240-7717

doi: 10.21564/2414–990x.139.115428
УДК 347.4

РІШЕННЯ СУДУ ЯК ПІДСТАВА ВИНИКНЕННЯ, ЗМІНИ, ПРИПИНЕННЯ ТА ПОНОВЛЕННЯ СУБ'ЄКТИВНОГО ЦИВІЛЬНОГО ОБОВ'ЯЗКУ (ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ)

Розглянуто питання виникнення, зміни, припинення та поновлення суб'єктивних обов'язків на підставі рішення суду. Визначено, в яких випадках з винесеним рішенням суду, що набрало законної сили, виникає суб'єктивний обов'язок, а в яких – цивільно-правова відповідальність. Надані певні пропозиції щодо удосконалення даного питання.

Ключові слова: суб'єктивний обов'язок; суб'єктивне право; рішення суду; акти цивільного законодавства; юридичний факт; відповідальність.

Наден В. В., кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры гражданского права № 2, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.
e-mail: nadonviktorija@gmail.com ; ORCID 0000-0001-8240-7717

Решение суда как основание возникновения, изменения и прекращения субъективной гражданской обязанности (теоретический и практический аспект)

Рассмотрены вопросы возникновения, изменения, прекращения и возобновления субъективной обязанности по решению суда, которое вступило в законную силу. Дополнительно исследуется вопрос применения категории «обязанность», гражданско-правовой ответственности, их возникновения по решению суда, т.е. в каких случаях следует применять категорию «обязанность», а в каких – гражданско-правовую ответственность.

Ключевые слова: субъективная обязанность; субъективное право; решение суда; акты гражданского законодательства; юридический факт; ответственность.

Постановка проблеми й актуальність теми. Однією з основних підстав виникнення, зміни, припинення та поновлення суб'єктивного цивільного обов'язку є юридичний факт. Під юридичним фактом у теорії розуміють передбачені нормами права конкретні обставини, з настанням яких виникають, змінюються та припиняються правові відносини [1, с. 261]. Найчастіше суб'єктивні цивільні права та обов'язки виникають із зобов'язання (договірного, недоговірного), а також із одностороннього правочину. Однак Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) передбачив можливість виникнення цивільних прав та обов'язків із актів цивільного законодавства (ч. 3 ст. 11 ЦК України), а також у випадках, установлених актами цивільного законодавства, цивільні права та обов'язки можуть виникати за рішенням суду (ч. 5 ст. 11 ЦК України). З приводу даного положення в практичній діяльності виникають проблемні питання, а саме можливості породження судовим рішенням зобов'язань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі означену проблему досліджували М. І. Балюк (M.I. Baliuk), О. О. Кот (O.O. Kot), Н. С. Кузнецова (N.S. Kuznietsova), Д. Д. Луспенник (D.D. Luspenyuk), В. В. Надьон (V.V. Nadon), В. Л. Яроцький (V.L. Yarotskyi) та ін. Водночас деякі питання вимагають подальшого вивчення, що ми й спробуємо зробити у цій статті.

Мета публікації – проаналізувати виникнення, зміни, припинення та поновлення суб'єктивного обов'язку за рішенням суду.

Виклад основного матеріалу. Частиною 2 ст. 509 ЦК України визначено, що зобов'язання виникають з підстав, встановлених ст. 11 цього Кодексу. Відповідно до ч. 5 ст. 11 ЦК України у випадках, установлених актами цивільного законодавства, цивільні права та обов'язки можуть виникати за рішенням суду. Отже, *зі змісту даної норми можна зробити попередній висновок, що рішення суду є підставою виникнення зобов'язання лише у тому разі, коли це безпосередньо встановлено актами цивільного законодавства.* Так, наприклад, рішення суду може бути підставою виникнення зобов'язання у випадках, передбачених ст. 649 ЦК України, згідно з якою: 1) розбіжності, що виникли між сторонами при укладенні договору на підставі правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування та в інших випадках, встановлених законом, вирішуються судом; 2) розбіжності, що виникли між сторонами при укладенні договору не на підставі правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, можуть бути вирішені судом у випадках, встановлених за домовленістю сторін або законом.

Розберемося з виникненням даної конструкції.

1. За загальним правилом, права та обов'язки виникають з юридичного факту. Юридичний факт – головна умова виникнення та динаміки (зміни, припинення, призупинення) цивільних правовідносин. Без юридичних фактів не встановлюються, не змінюються і не припиняються жодні цивільні право-

відносини. Таким чином, можна стверджувати, що юридичний факт є джерелом виникнення суб'єктивних прав та обов'язків;

2. Однією з підстав виникнення юридичного факту є договір, відповідно до якого у конкретно визначених суб'єктів виникають певні суб'єктивні права та обов'язки, визначені умовами договору та обов'язкові до їх виконання. Отже, *суб'єктивне право* – міра можливої (дозволеної) поведінки у правовідносинах, забезпечена кореспондуючим обов'язком іншого суб'єкта правовідносин та гарантована державою. *Суб'єктивний обов'язок* – міра належної та необхідної поведінки у правовідносинах, реалізація якої забезпечена можливістю державного примусу.

У разі невиконання або неналежного виконання суб'єктивного обов'язку, покладеного на боржника, кредитор повинен усіма можливими законними заходами визначити, чому саме зобов'язання не виконується або неналежним чином виконується. На цій підставі кредитор має право змінити виконання суб'єктивного обов'язку, покладеного на боржника. Ця зміна може відбуватися шляхом, наприклад, новації, прощенням частини боргу, зарахуванням зустрічних вимог тощо. *Саме домовленість (консенсус) може перетворити дії боржника з пасивних на активні, які приведуть до належного виконання зобов'язання.* Тому у цьому випадку управомоченій особі не потрібно буде звертатися до суду за захистом своїх порушених прав.

У цивілістичній доктрині закріплено право управомоченої особи самостійно обирати варіант своєї поведінки у договірному зобов'язанні. Наприклад, В. Л. Яроцький (V.L. Yarotskyi) зазначає, що управомочена особа у зобов'язанні діє ініціативно, обираючи можливі варіанти своєї правомірної поведінки, тобто самостійно визначає форму реалізації комплексу наданих їй правових можливостей [2, с. 117]. При цьому Л. А. Литовченко (L.A. Lytovchenko) взагалі пропонує розглядати свободу вибору поведінки уповноваженою особою (розсуд) як елемент змісту суб'єктивного права [3, с. 50]. За словами Н. С. Кузнецової (N.S. Kuznietsova), уповноважена особа є носієм свободи як стосовно своїх власних дій, так і щодо свободи від стороннього втручання [4, с. 255]. Усі зазначені тези змодельовані навколо управомоченої особи, її прав. Виникає питання: «А чому зобов'язаній особі законодавець не надав такої можливості вибору своєї поведінки для належного виконання обов'язку?»

На наш погляд, це прогалина, яка сьогодні не врегульована нормами цивільного законодавства. Якщо розглядати характерний для цивільного права метод диспозитивності, то він притаманний не тільки управомоченій, а й зобов'язаній особі, тому що цивільним законодавством передбачений принцип рівності, свободи прав та обов'язків сторін договірному зобов'язанню. Однак, незважаючи на прогалини у теорії, на практиці можна побачити випадки вільного вибору своєї поведінки не тільки управомоченою, але й зобов'язаною особою. Наприклад, у разі, коли зобов'язана особа не може виконати належним чином покладені на неї обов'язки відповідно до умов договору, то за домовленістю з управомоченою зобов'язана особа може на власний розсуд запропонувати

замінити покладений на неї обов'язок іншим (наприклад, виконання грошового зобов'язання замінити на надання якоїсь послуги, виконанням роботи тощо). Таким чином, зобов'язана особа у договірному зобов'язанні має докласти всіх зусиль зі свого боку для того, щоб зобов'язання було виконано належним чином і на цій підставі припинено. Тому, щоб це відбувалося, зобов'язаній особі необхідно надати можливість вибору варіанта поведінки. Справедливо зазначає Я. М. Шевченко (Ya.M. Shevchenko), що диспозитивність цивільного права має бути розвинена, зокрема, через «надання особам – учасникам цивільно-правових відносин – широкої можливості здійснювати належні їм права за власним розсудом» *для того, щоб реалізувати свій інтерес, досягти поставленої мети* (курсив мій. – В. Н.) [5, с. 216].

3. Коли домовленість між кредитором та боржником не була належним чином досягнута, кредитор має право звернутися до суду за захистом свого порушеного права (ч. 1 ст. 16 ЦК).

4. Суд, беручи до уваги всі обставини справи, виносить рішення по суті, за яким на відповідача (боржника за договором) може бути покладено:

- а) виконання основного обов'язку (визначеного у договорі);
- б) виконання основного та додаткового обов'язку.

Основний обов'язок визначається умовами договору, наприклад, якщо це грошове зобов'язання, то основним обов'язком є повернення позиченої грошової суми; додатковий обов'язок виникає у разі порушення основного зобов'язання. Так, наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 624 ЦК якщо за порушення зобов'язання встановлено неустойку, вона підлягає стягненню у повному розмірі, незалежно від відшкодування шкоди; згідно з ч. 2 ст. 625 ЦК боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також 3 % річних від простроченої суми, якщо інший розмір відсотків не встановлений договором або законом. Додатковий обов'язок у цивільному праві виконує компенсаційну функцію по відношенню до потерпілої сторони [6, с. 179].

Отже, суд може зобов'язати відповідача (боржника) судовим рішенням до виконання у примусовому порядку основного та додаткового обов'язку.

Із викладеного випливає, що суб'єктивний обов'язок виникає у зобов'язанні (договірному або недоговірному). У разі невиконання або неналежного виконання суб'єктивного обов'язку боржником кредитор має право звернутися до суду за захистом свого порушеного права. У цьому випадку суб'єктивний обов'язок, що виник у договірному зобов'язанні, перетворюється на цивільно-правову відповідальність, а з винесеним рішенням суду виникає нова категорія суб'єктивного обов'язку, тобто категорія обов'язку поєднується з категорією цивільно-правової відповідальності. Отже, *з винесеним судовим рішенням виникає новий суб'єктивний обов'язок, який повинен бути виконаний у добровільному або примусовому порядку.*

На цьому моменті слід зупинитися окремо. Так, з винесеним рішенням суду, що набрало законної сили, покладається обов'язок його виконання на

відповідача (боржника). У цьому разі боржнику пропонується у добровільному порядку виконати рішення суду (обов'язки). У випадках, коли боржник відмовляється від виконання рішення суду, позивачеві (управомоченій особі) надається право звернутися до виконавчої служби і в примусовому порядку зобов'язати відповідача (боржника) до виконання основного та додаткового обов'язку (визначеного у рішенні суду + 10 % від суми боргу сплатити додатково виконавчій службі). Якщо управомочена звертається до виконавчої служби, на відповідача (боржника) покладається вже не суб'єктивний обов'язок, а цивільно-правова відповідальність.

Отже, у випадках добровільного виконання зобов'язаною особою основного та додаткового обов'язку до цієї особи застосовується категорія обов'язку, а зі зверненням за захистом порушених прав управомоченою особою до державних органів з приводу бездіяльності зобов'язаної особи (правопорушника) виникає цивільно-правова відповідальність.

На думку М. І. Балюка (М.І. Baliuk), Д. Д. Луспеніка (D.D. Luspenyk), рішення про встановлення факту, що має юридичне значення, крім таких ознак, як загальнообов'язковість, виключність, преюдиціальність, повинно бути реально виконуваним, тобто мати ознаку реалізованості. Рішення суду є актом правосуддя, яким повністю вирішується справа по суті, і його резолютивна частина повинна містити в собі вичерпні висновки, які впливають з установлених у мотивувальній частині фактичних обставин [7, с. 443].

Таким чином, головна мета судового рішення – зобов'язати неналежного боржника у примусовому порядку виконати покладені на нього обов'язки на користь кредитора. Це обов'язки, що прямо прописані у певному процесуальному документі та є обов'язковими для виконання. *Судове рішення породжує зобов'язання у випадках, коли на відповідача (боржника) покладається суб'єктивний обов'язок, виконання якого є обов'язковим, та здійснення суб'єктивного права позивачем (кредитором) прийняти виконання у розмірі та за умов, визначених судовим рішенням.*

Рішенням суду також може змінюватися договір, а отже, можуть бути встановлені нові права та обов'язки у зобов'язанні. Підстави для такої зміни встановлено, наприклад, ч. 2 ст. 651 ЦК України, відповідно до якої договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї зі сторін у разі істотного порушення договору другою стороною та в інших випадках, встановлених договором або законом; можливість зміни договору встановлено і ст. 652 ЦК України («Зміна або розірвання договору у зв'язку з істотною зміною обставин») тощо.

Отже, *рішення суду* є підставою виникнення, зміни зобов'язання тільки в сукупності з іншими юридичними фактами. Наприклад, сторони досягли домовленості про вирішення судом розбіжностей між сторонами при укладенні договору (ст. 649 ЦК України), у разі істотного порушення договору однією із сторін (ст. 651 ЦК України), у разі істотної зміни обставин (ст. 652 ЦК України) тощо. Водночас у своєму позові до суду сторона повинна визначити, які умови

договору вона просить суд змінити або ж які нові умови договору вона просить суд встановити, а суд у своєму рішенні повинен чітко визначити, які конкретно умови договору є зміненими, які нові умови є встановленими і у якій редакції вони мають бути викладені. Лише за таких обставин рішення суду може змінювати договір, відповідно встановлюючи нові права та обов'язки у вже існуючому зобов'язанні.

Суб'єктивні цивільні права та обов'язки можуть виникати з інших юридичних фактів (ч. 4 ст. 11 ЦК України). За такої умови рішення суду стає одним з найважливіших фактів, що породжують правові наслідки. Наприклад, фізична особа може бути оголошена померлою (ст. 46 ЦК України) за наявності таких юридичних фактів: 1) якщо в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування; 2) строк, протягом якого особа відсутня, становить не менше трьох років; 3) є відповідне рішення суду, що набрало законної сили. Після вступу в законну силу рішення суду виникають відповідні юридичні наслідки – відкривається спадщина, визначається коло спадкоємців, кредиторів тощо.

При поданні позову про встановлення батьківства цей факт може бути встановлений тільки за рішенням суду, з встановленням якого на батька чи матір покладаються обов'язки, визначені СК України. Аналогічно вирішується питання з усиновленням. Відповідно до ч. 1 ст. 207 СК усиновленням є прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, яке здійснене на підставі рішення суду. У теорії сімейного права усиновлення розглядається як: а) інститут сімейного права; б) юридичний акт, що вчиняється судом і викликає виникнення правовідносин між усиновлювачем та усиновленим і одночасно припиняє правовий зв'язок між дітьми, рідними батьками та їх родичами; в) правовідношення, що виникає між усиновлювачем та усиновленою дитиною, яке виникає на підставі рішення суду, що набрало чинності [8, с. 313]; г) певну процедуру – сукупність дій майбутніх усиновлювачів та органу, уповноваженому вчиняти відповідний акт, що породжує виникнення прав та обов'язків між усиновлювачем та усиновленою дитиною. Таким чином, з рішенням суду про усиновлення виникають суб'єктивні права та обов'язки, покладені на усиновлювачів та обов'язкові до виконання.

Додатково виникає питання: «Чи можливо одночасно з розглядом справи про усиновлення вирішити питання про захист майнових прав дитини, наприклад, про право власності дитини на майно?»

У постанові Пленуму Верховного Суду України від 30.03.2007 р. № 3 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення батьківських прав» зазначене питання не роз'яснено. Проте одночасно із заявою про усиновлення не можуть розглядатися вимоги заявника про захист майнових прав дитини на майно (рухоме чи нерухоме), яке вона отримала у власність за договором дарування, у порядку спадкування чи приватизації житла. Це пов'язано як із специфікою провадження у справі,

так і факту набуття заявником прав законного представника дитини лише після набрання рішенням суду про усиновлення законної сили. Такі рішення до негайного виконання не допускаються [7, с. 443].

У деяких випадках реєстрація факту народження дитини відбувається в судовому порядку. Про це свідчить судова практика України, наприклад, потреба у судовому порядку встановлення факту народження може виникати, якщо дитину було народжено поза медичним закладом [9]. Зі встановленням даного факту відбувається: юридичний факт народження особи, що тягне за собою юридичні наслідки для батьків, тобто покладається спектр суб'єктивних обов'язків стосовно їх малолітніх або неповнолітніх дітей.

Рішенням суду може бути породжено аліментні зобов'язання, тобто обов'язок батька, матері, які проживають окремо від дитини (малолітньої, неповнолітньої), на її утримання у грошовій, натуральній або змішаній формі (ч. 2 ст. 181 СК України). Відповідно до ст. 198 СК батьки зобов'язані утримувати своїх повнолітніх дочку, сина тільки за наявності передбачених у законі умов. Обов'язок батьків щодо утримання повнолітніх дочки, сина виникає на підставі складу юридичних фактів: а) походження дочки, сина від батьків (кровне споріднення) або наявність між ними інших юридично значущих зв'язків (усиновлення, факт біологічного походження); б) непрацездатність дочки, сина; в) потреба дочки, сина в матеріальній допомозі; г) здатність батьків надавати матеріальну допомогу. Після досягнення дитиною 18-ти років за наявності передбачених у законі умов для виникнення права на утримання необхідно звернутися до суду для примусового стягнення аліментів, якщо матір, батько не виконують свої обов'язки добровільно.

Згідно з ч. 1 ст. 202 СК України повнолітні дочка, син зобов'язані утримувати батьків, які є непрацездатними і потребують матеріальної допомоги. Аліменти на утримання батьків можуть бути стягнені у судовому порядку. З вимогою про стягнення аліментів до суду може звернутися матір, батько або їхні законні представники. Дочка, син крім сплати аліментів зобов'язані брати участь у додаткових витратах на батьків, викликаних тяжкою хворобою, інвалідністю або немічністю (ст. 203 СК України). Отже, відповідно до СК України повнолітні дочка, син можуть бути притягнуті до участі в додаткових витратах незалежно від того, стягуються з них аліменти за рішенням суду чи ні. Тобто обов'язок брати участь у додаткових витратах може виникати окремо від обов'язку з утримання батьків. Вимога про стягнення додаткових витрат може бути подана до суду й у тому разі, якщо основна вимога про стягнення аліментів не пред'являлася через відсутність спору про звичайні (щоденні) витрати на утримання батьків [10, с. 639]. При одночасному розгляді вимог про стягнення аліментів і додаткових витрат суд у рішенні окремо визначає розмір коштів, стягуваних як аліменти і додаткові витрати (п. 18 постанови Пленуму Верховного Суду України № 3 «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» від 15.05.2006 р.).

За рішенням суду не тільки можуть виникати та змінюватися суб'єктивні цивільні права та обов'язки учасників цивільного процесу (учасників зобов'язання), але й рішення суду може бути підставою припинення суб'єктивних цивільних прав та обов'язків. Так, наприклад, рішення суду про позбавлення батька (матері) батьківських прав, що набрало законної сили, припиняє суб'єктивні права та обов'язки (визначені СК України та обов'язкові для виконання батьками) того з батьків, хто позбавлений батьківського права. З винесенням такого рішення суд припиняє права та обов'язки однієї особи (батька і (або) матері) і автоматично у цьому ж рішенні перекладає ці права та обов'язки на опікуна (піклувальника). Отже, *одним рішенням суду можуть припинятися права та обов'язки у однієї особи та виникати в іншій відповідно до актів цивільного законодавства.*

Із викладеного можна зробити загальний **висновок**: по-перше, рішення суду породжує зобов'язання у разі покладення на відповідача (боржника) суб'єктивних, обов'язкових для виконання, обов'язків та здійснення суб'єктивного права позивачем (кредитором), з належним виконанням яких зобов'язання припиняється. По-друге, відповідно до актів цивільного законодавства рішення суду може бути підставою виникнення, зміни та припинення цивільних прав та обов'язків.

Список літератури:

1. Луць А. А. Загальна теорія держави і права: підручник. Київ: Атіка, 2008. 412 с.
2. Яроцький В. Л. Самоорганізаційні засади функціонування сфери цивільно-правового регулювання як різновиду соціальних управлінських систем. *Вісник Академії правових наук України*. 2007. № 4(51). С. 115–123.
3. Литовченко Л. А. Наукові підходи щодо виокремлення категорії розсуду в цивільному праві України. *Влада. Людина. Закон*. 2013. № 2. С. 47–51.
4. Кузнецова Н. С. Развитие гражданского общества и современное частное право Украины. *Вибрані праці*. Київ: Юрид. практика, 2014. 544 с.
5. Шевченко Я. М. Ефективність законодавства у сфері цивільно-правових відносин. *Вибрані праці* (1964-2012 рр.) / вступ. слово акад. Н. С. Кузнецової; відп. ред. Р. О. Стефанчук. Київ: Асоціація цивілістів України; Одеса: Центр дослідження права ім. Савиньї; Кам'янець-Подільський: Рута, 2012. С. 202–219.
6. Надьон В. В. Цивільстичний аспект категорій «борг», «обов'язок», «відповідальність», «санкції». *Вісник господарського судочинства*. 2016. № 4. С. 175–183.
7. Балюк М. І., Луспенник Д. Д. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях та відповідях). *Коментарії, рекомендації, пропозиції. Серія «Судова практика»*. Харків: Харків юридичний, 2008. 708 с.
8. Антокольская М. В. Семейное право: учебник. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Юристъ, 2002. 336 с.
9. Рішення Госполітського районного суду м. Києва від 20 квітня 2011 року у справі № 2-о-101/11. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/15327128>.
10. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / за ред. І. В. Жилінкової. Харків: Ксилон, 2008. 855 с.

Referenses:

1. Luts, A.A. (2008). *Zahalna teoriya derzhavy i prava*. Kyiv: Atika [in Ukrainian]
2. Yarotskyi, V.L. (2007). *Samoorhanizatsiyni zasady funktsionuvannya sfery tsyvilno-pravovoho rehulyuvannya yak riznovydu sotsialnykh upravlinskykh system*. *Visnyk Akademiyi pravovykh nauk Ukrainy*, 4(51), 115–123 [in Ukrainian].
3. Lytovchenko, L.A. (2013). *Naukovi pidkhody shchodo vyokremlyennya katehoriyi rozsud u tsyvilnomu pravi Ukrainy*. *Vlada. Lyudyna. Zakon*, 2, 47–51 [in Ukrainian].

4. Kuznetsova, N.S. (2014). Razvytye hrazhdanskoho obshchestva y sovremennoe chastnoe pravo Ukrayny. Vybrani pratsi. Kyiv: Yuryd. praktyka [in Russian].
5. Shevchenko, Ya.M. (2012). Efektyvnist zakonodavstva u sferi tsyvilno-pravovykh vidnosyn. *Vybrani pratsi* (1964-2012 rr.). R.O. Stefanchuk (Ed.). Kyiv: Asotsiatsiya tsyvilistiv Ukrayiny; Odesa: Tsentr doslidzhennya prava im. Savini; Kam'ianets-Podilskyi: Ruta, 202–219 [in Ukrainian] .
6. Nadon, V.V. (2016.). Tsyvilistychnyy aspekt katehoriy «borh», «obov'iazok», «vidpovidalnist», «sanktsiyi». *Visnyk hospodarskoho sudochynstva*, 4, 175–183 [in Ukrainian].
7. Balyuk, M.I., Luspenyk, D.D. (2008). Praktyka zastosuvannya tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrayiny (tsyvilnyi protses u pytannyakh ta vidpovydyakh). *Komentariyi, rekomendatsiyi, propozytsiyi. Seriya «Sudova praktyka»*. Kharkiv: Kharkiv yurydychnyy [in Ukrainian].
8. Antokolskaia, M.V. (2002.). Semeynoe pravo. Moscow: Yuryst [in Russian].
9. Rishennya Holosivskoho rayonnoho sudu m. Kyyeva vid 20 kvitnya 2011 roku u spravi № 2-o-101/11. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/15327128> [in Ukrainian].
10. Simeynyy kodeks Ukrayiny: Naukovo-praktychnyy komentar. (2008). I.V. Zhylinkova (Ed.). Kharkiv: Ksylon [in Ukrainian].

Nadion V. V., PhD in Law, Associate Professor of Civil Law Department № 2, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.
e-mail: nadonviktoria@gmail.com ; ORCID 0000-0001-8240-7717

Decision of the court as a result of the occurrence, change, termination and adjustment of subjective civil liability (theoretical and practical aspects)

One of the main reasons for the occurrence, change, termination and adjustment of subjective civil responsibility is a legal fact. Under the legal fact in theory, the specific circumstances envisaged by the rules of law are understood, with the occurrence, change and termination of legal relations. Often, subjective civil rights and responsibilities arise from obligations (contractual, non-contractual), as well as from a unilateral transaction. However, the Civil Code of Ukraine (hereinafter the Civil Code of Ukraine) provided for the possibility of civil rights and responsibilities arising from acts of civil law (Part 3 of Article 11 of the Civil Code of Ukraine), as well as in cases established by acts of civil law, civil rights and responsibilities may arise from a court decision (Part 5 of Article 11 of the Civil Code of Ukraine). Concerning this provision in practical activity there are problematic issues, namely the possibility of generating court decisions of obligations

Thus, the purpose of the article is to analyze the occurrence, change, termination and adjustment of subjective responsibility by a court decision.

Subjective responsibility arises in a commitment (contractual or non-contractual). In case of non-fulfillment or improper performance of a subjective responsibility by the debtor, the creditor has the right to apply to the court for the protection of his violated right. In this case, the subjective responsibility that arose in a contractual obligation turns into civil liability, and with the decision of the court a new category of subjective responsibility arises, ie the category of responsibility is combined with the category of civil-legal liability). Consequently, a court decision gives rise to a new subjective responsibility, which must be performed voluntarily or by force.

Consequently, in the cases of voluntary fulfillment by the obligated person of the main and additional responsibility, the category of responsibility is applied to this person, and with the request for protection of the violated rights by the authorized person to the state authorities, there is an omission of the obligated person (offender) civil liability.

Thus, the main objective of a court decision is to oblige an inadequate debtor to enforce obligations imposed on him in favor of the creditor. In other words, these are responsibilities that are directly prescribed in a specific procedural document and are mandatory for execution. A judicial decision gives rise to an obligation in cases where the defendant (debtor) is entrusted with a subjective obligation, the enforcement of which is mandatory, and the exercise of the subjective right by the plaintiff (creditor) to accept the performance in the amount and under the conditions determined by the court solution.

Keywords: subjective obligation; subjective right; court decision; acts of civil law; legal fact; responsibility.

Надійшла до редколегії 15.11.2017 р.